

Symposia Toekomst van het Koninkrijk

Verslagen en achtergrondinformatie over de symposiumreeks 'De Toekomst van het Koninkrijk', georganiseerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2009 en 2010.

Den Haag, 27 juli 2010

Symposia Toekomst van het Koninkrijk

De staatkundige veranderingen zijn in volle gang. Het land Nederlandse Antillen houdt op 10 oktober 2010 op met bestaan en Curaçao en Sint Maarten gaan verder als zelfstandige landen binnen het Koninkrijk. Bonaire, Sint Eustatius en Saba worden een openbaar lichaam binnen het Nederlandse staatsbestel. Nu de afronding van dit proces in zicht komt, rijst de vraag wat de gevolgen hiervan zijn voor het Koninkrijk.

Om hierop vooruit te blikken, organiseert de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ank Bijleveld, een symposiumreeks met als titel *'De Toekomst van het Koninkrijk'*. Vorig jaar hebben er twee bijeenkomsten plaatsgevonden in Nederland:

- een studentendebat op 15 oktober 2009, met als titel *'Het belang van het Koninkrijk voor de toekomst'* en
- het symposium *'De gezamenlijke waarden van het Koninkrijk?'* op 2 december 2009.

Om ook de mening binnen de andere Koninkrijksdelen te polsen, worden in 2010 symposia georganiseerd op Curaçao, Aruba en Sint Maarten:

- Het symposium op Curaçao met als titel *'Samen binnen het Koninkrijk: the rules and play of the game'* vindt plaats op 16 april 2010.
- Het symposium op Aruba met als titel *'Wederzijdse Baten van het Koninkrijk'* over economie en identiteit vond op 29 juni 2010 plaats.
- De datum voor het symposium op Sint Maarten is nog niet bekend.

De symposiumreeks is bedoeld als start van een discussie tussen de verschillende landen binnen het Koninkrijk over hun gedeelde toekomst. Mensen met verschillende achtergronden en visies, afkomstig uit alle delen van het Koninkrijk wordt de kans geboden mee te discussiëren. De input van de bijeenkomsten zal bijdragen aan verdere visievorming over de toekomst van het Koninkrijk.

Meer informatie over de Toekomst van het Koninkrijk:

- <http://www.rijksoverheid.nl/nederlandse-antillen-en-aruba>

Essays

Verschillende essayisten zijn uitgenodigd om over dit onderwerp te schrijven. Deze bijdragen monden uit in een bundel. Het is ook mogelijk om via deze website zelf een bijdrage in de vorm van een column of tekst aan te leveren. Aan het eind van de symposiumreeks worden naast de essays, ook de verslagen van de diverse bijeenkomsten en de beste inzendingen toegevoegd aan de bundel.

Symposium 1: 'Het belang van het Koninkrijk voor de toekomst'

Het eerste symposium van de reeks 'Toekomst van het Koninkrijk' vond op 15 oktober 2009 plaats. Tijdens deze bijeenkomst gingen studenten van Antilliaanse, Arubaanse en Nederlandse afkomst, onder leiding van Roderik van Grieken van het Nederlands Debat Instituut, met elkaar in debat. Diverse thema's rondom het belang van het Koninkrijk voor de toekomst, kwamen aan de orde. Aan het eind van het debat was er een prijs voor de beste debater.

Voormalig minister-president van der Nederlandse Antillen Etienne Ys en oud-minister van Bestuurlijke Vernieuwing & Koninkrijksrelaties, thans burgemeester van Nijmegen, Thom de Graaf verzorgden de inleidingen van dit debat. Ook staatssecretaris Ank Bijleveld van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties was aanwezig bij deze bijeenkomst.

Verslag symposium 1

Subtitel: Enthousiaste reacties op eerste symposium

Tijdens het eerste symposium over 'De Toekomst van het Koninkrijk' ontstonden levendige discussies. De circa 60 deelnemers wisselden met overtuiging argumenten voor- en tegen de stellingen. Na afloop bleken velen tevreden te zijn zich via dit platform te kunnen uitspreken in 'het Haagse'. De resultaten van de vier symposia worden immers door de regering meegenomen bij de verdere visievorming over de nieuwe verhoudingen binnen het Koninkrijk. Onder de stimulerende leiding van Roderik van Grieken van het Nederlands Debat Instituut, lukte het na een aarzelende start al snel om frank en vrij te reageren op de drie prikkelende stellingen.

Alles mag, alles kan

De deelnemers werden nadrukkelijk uitgenodigd 'out of the box' te denken. 'Dit is een uniek proces. We doeken op dit moment een land op en scheppen twee nieuwe landen en drie bijzondere gemeenschappen: een soort overzeese gemeenten van Nederland. We schrijven nu geschiedenis. We hebben de kans om vrijuit met elkaar te spreken zonder klagerige verwijten

over neokoloniaal slachtofferschap, zonder gevoelens van schuld of verplichting.' Met onder meer deze woorden nodigde staatssecretaris Ank Bijleveld de aanwezige studenten uit vooral zich te laten leiden door visionaire creativiteit. 'Alles mag, alles kan. Tussen u zie ik de bestuurders van morgen. U heeft de toekomst in handen.'

Carrouseldebat

De Antilliaanse oud-premier Etienne Ys en oud-minister van Bestuurlijke vernieuwing en Koninkrijksrelaties Thom de Graaf leidden de discussie in en raadden de studenten aan de stellingen breed op te vatten.

Om begrip te krijgen voor alle invalshoeken werd over de stellingen gediscussieerd in een carrouseldebat. Daarbij worden deelnemers ingedeeld in drie groepen: voorstanders, tegenstanders van de stelling en de rechters. De eerste twee groepen moesten met passende argumenten proberen elkaar en de groep rechters te overtuigen. Bij iedere stelling wisselden de deelnemers van rol.

Stelling 1: 'Regels over zaken als softdrugs- en abortusbeleid moeten in het hele Koninkrijk gelijk zijn.'

Ter inleiding op het debat merkte Etienne Ys op dat verschil in regelgeving op basis van het Statuut binnen het Koninkrijk bestaat. Thom de Graaf gaf aan de hand van een voorbeeld aan dat uniforme regels voor het hele Koninkrijk ook tot merkwaardige situaties kan leiden. 'Als bijvoorbeeld Curaçao en Sint Eustatius de Nederlandse bijstandsnorm willen hanteren, ontstaan daar grote economische problemen. Het lijkt ook niet logisch als de liberale opvattingen over drugsbeleid, abortus en euthanasie in de andere delen van het Koninkrijk als uitgangspunt moeten gelden. Het gaat dus ook om de vraag hoe je structureel cultuurverschillen in je regelgeving kunt verankeren.' Een van de tegenstanders van deze stelling merkte op dat de verhoudingen binnen de VS als voorbeeld zou kunnen dienen. 'De staten van Amerika zijn autonoom en daar kunnen de verschillende rechtsregels naast elkaar bestaan. Als de nieuwe landen en de BES-eilanden rijper en volwassen worden, is een dergelijke vorm te overwegen.' Etienne Ys benadrukte hierbij dat dit alleen uit vrije wil voor de Koninkrijksdelen kan gelden.

Heel duidelijk was de opmerking van een studente dat de in het Statuut vastgelegde gelijkwaardigheid van de Koninkrijksdelen rechtvaardigt dat culturele verschillen resulteren in verschillende regelgeving. 'We kunnen juist op grond van diversiteit een eenheid kunnen vormen. We moeten elkaar toestaan verschillend te zijn!' Dit argument raakte een snaar bij Etienne Ys die aan het eind van het symposium spontaan zijn boekje aan deze studente gaf voor haar creatieve opmerking.

Zowel voor- als tegenstanders van de stelling bleken echter nauwelijks in staat om het vak van waarheidsbevinding (de 'rechters') op andere gedachten te brengen.

Stelling 2: 'Antilliaanse en Arubaanse studenten moeten na een studie in Nederland verplicht terugkeren naar de Antillen of Aruba.'

Met veel emoties en passie werd gedebatteerd over de tweede stelling. Directeur-generaal Bestuur en Koninkrijksrelaties Andrée van Es constateerde dat de deelnemers met grote verve toekomstgericht reageerden. Een van de studenten zag terugkeer naar een van de eilanden als een zakelijke afspraak in verband met de studielening. 'Business is business. Op het moment dat je aanklopt bij de overheid voor een studielening, heb je de morele plicht na het afstuderen terug te gaan.' Een ander ziet nu nog te weinig Antillianen in zware functies op de Antillen en Aruba. 'Na je studie moeten we daarom eigenlijk teruggaan om voor goede voorbeelden te gaan zorgen.'

Veel deelnemers bleken wel moeite te hebben met 'verplicht' terugkeren. 'We moeten ook daar dan genoeg kunnen verdienen om de lening terug te betalen.'

De groep tegenstanders gaf aan dat de Antilliaanse overheid eerst meer moet doen aan voldoende banen, carrièremogelijkheden, perspectieven en opvang. Vervreemding van de roots werd genoemd als een wezenlijk probleem voor studenten uit het Caribisch gebied. De opmerking dat tijdens de studie een betere band met het vaderland in stand kan worden gehouden door twee keer per jaar een ticket te verstrekken, veroorzaakte enige hilariteit. Origineel was ook de opmerking dat studenten het juist een eer zouden moeten vinden om als afgestudeerde terug te mogen keren om te helpen aan de opbouw van je eigen land.

De deelnemers in het vak van de waarheidsbevinding stapten na de inspirerende discussie in enkele gevallen over van tegen - naar voorstander van de stelling. Etienne Ys bleek zeer te spreken over de uitgesproken wens naar meer voorbeeldfuncties op de Antillen en Aruba.

'Rolmodellen zijn beslist nodig op de Antillen en Aruba. Bij een tekort aan professionals moeten we echter niet te insulair denken. We moeten veel meer een wereldvisie ontwikkelen. Europese Nederlanders zijn dan ook net zo welkom als autochtonen om aan onze toekomst mee te helpen bouwen.'

Stelling 3: 'We moeten streven naar de opheffing van het Koninkrijk in 2040.'

Op deze stelling werd gepassioneerd gereageerd. Soms werden eigen idealen verwoord en werd het rollenspel van voor- en tegenstanders vergeten. Een student vroeg zich af hoe realistisch het is om in een wereld van grotere samenwerkingsverbanden te desintegreren. 'Is het wel zinnig om als klein land los van het Koninkrijk verder te willen gaan? Wij moeten misschien juist de band met Nederland en daarmee de Europese Unie en de samenwerking met Caricom, de Caribische handelsorganisatie, bij elkaar optellen om vanuit die positie een krachtig knooppunt te worden. We kunnen ons dan bij nog meer netwerken in de eigen regio aansluiten.'

De voorstanders van de stelling reageerden dat onafhankelijke Antillen dat ook op eigen kracht kunnen doen. Terwijl een tegenstander wees op het voordeel van een algemeen geaccepteerd Nederlands paspoort, was een voorstander ervan overtuigd dat de Antillen ook zelfstandig voor een net zo goed geaccepteerd paspoort zou kunnen zorgen.

Na een opmerking van de debatleider over een te hoog gehalte aan 'korte termijn visie' kwam er eigenlijk geen duidelijk antwoord op de vraag welke voordelen Nederland, Venezuela of de VS te bieden hebben aan de eilanden. En andersom: wat onafhankelijke eilanden voor die landen aantrekkelijk maakt. Een student veronderstelde in dit kader dat door de contacten van Nederland met de Caribische gebieden door de eeuwen heen, nieuwe denkers en nieuwe ideeën zijn ontstaan. Zonder elkaar zal die stimulans voor innovatie verminderen.'

De student die zich afvroeg of onafhankelijke eilanden in 2040 de hulp van het A-team dacht in te roepen op het moment dat Chávez junior tot de aanval overgaat, kreeg de lachers op zijn hand. Meerdere malen werd geopperd dat er meer moet worden geïnvesteerd in goed bestuur. 'Wat minder emoties en wat meer rationeel handelen, zal goed doen! Gebruik de komende jaren in Koninkrijksverband om flink te investeren in onderwijs, bedrijfsleven en het aanboren van nieuwe markten. Door meer kennis te vergaren kunnen de eilanden in de toekomst zelf meer problemen oplossen.'

Beste debater en beste uitspraak

Aan het eind van dit eerste symposium werd de 34-jarige Archell Thompson tot beste debater uitgeroepen. Hij was door het ministerie BZK uitgenodigd deel te nemen als initiatiefnemer van www.mikesa.info, een discussiesite voor Nederland en de Antillen. Via 'Mikesa' (Ik wil weten) wil hij Antillianen bewuster maken van hun mogelijkheden en vooral laten zien dat het onnodig is een minderwaardigheidsgevoel te hebben. De winnaar vond de discussies over de pittige stellingen interessant. 'Ieders mening telde. Geweldig, zo'n initiatief waar zoveel studenten op af kwamen.' Hij verheugt zich op zijn prijs: een dag meemaken in het kielzog van staatssecretaris Ank Bijleveld.

Studente Chanti Calmez werd door vrienden op Curaçao geattendeerd op het symposium. Andrée van Es: 'Jij zei dat juist omdat iedereen in Nederland blijft er geen mogelijkheden voor goede banen worden gecreëerd. Als je teruggaat dan dwing je af dat er mogelijkheden komen. Door deze uitspraak ging iedereen uitleggen waarom ze zelf wel of niet teruggingen en of dat teruggaan effect zou hebben. Deze uitspraak had grote invloed op het debat en veranderde de koers van de discussie. Gefeliciteerd met de prijs voor de beste uitspraak!' De studente ontving twee kaartjes voor het Koninkrijksconcert op 15 december in Zoetermeer.

Verlangen

Debatleider Roderik van Grieken keek terug op een 'geweldige middag'. Hij zag onder de studenten een groot verlangen naar een mooie toekomst voor het Koninkrijk. 'Ik hoorde eens iemand zeggen dat het bouwen van een goede boot niet wordt bereikt door iedereen taken te geven. De beste manier is dat je iedereen laat verlangen naar de zee. Dat verlangen is er bij jullie en dat geeft vertrouwen voor de toekomst.' Het symposium werd afgesloten met een geanimeerde, aangeklede borrel.

Toespraak staatssecretaris Bijleveld bij Symposium Toekomst van het Koninkrijk

Dames en heren,

Waarom vind ik het een goed idee om nu over de toekomst van het Koninkrijk te praten, terwijl we net bezig zijn om een nieuwe toekomst op poten te zetten? Want dat is wel een beetje wat we aan het doen zijn. We richten een nieuw huis in en denken nu al na over een eventuele verbouwing.

Dat is niet erg, in tegendeel. Het is juist een goed idee. Het is zelfs heel verstandig, want elke stap die je zet in een leven is vanzelf de opmaat tot een volgende. De horizon is slechts een denkbeeldige lijn. Als je er heen vaart ligt er een nieuwe achter. Bij veranderingsprocessen kun je twee fouten maken. Je kunt steeds wachten met veranderen omdat er nog een tussenstap nodig zou zijn. Je kunt ook denken dat er na een verandering nooit meer iets anders nodig is. Allebei verkeerd.

Juist, nu we ervaren dat er daadwerkelijke beweging mogelijk is, nu we weten dat er onomkeerbare stappen gezet kunnen worden, juist nu is het goed om te laten zien dat we ons lot in eigen hand kunnen nemen.

We zien dat er zelfs in soms schijnbaar versteende standpunten beweging mogelijk is.

We doeken op dit moment een land op.

We scheppen twee nieuwe landen.

Nederland krijgt een soort overzeese gemeenten.

Laat die zinnen op je inwerken en je weet dat we geschiedenis schrijven, maar je weet ook dat daar weer van alles achter aan komt.

Panta rhei zouden de oude Grieken zeggen, alles beweegt. De vraag is alleen: wie bepaalt de beweging? En daar, dames en heren, wil ik dat u het over heeft vandaag; over het daarna; over het jaar 2011 en verder.

Dat is waarom ik vier symposia over de toekomst van het Koninkrijk organiseer. Vier symposia die, hier én in de Antillen en Aruba, jongeren, wetenschappers, deskundigen, ondernemers – nou ja, wie niet eigenlijk ? - bij elkaar moeten brengen om verstandige en wellicht vernieuwende ideeën te genereren.

Ik wil de gedachten prikkelen, om te horen wat er moet gebeuren. Ik wil dat aan deze en gene zijde van de oceaan kritisch wordt nagedacht over wat we van elkaar verwachten en waarom we een aantal zaken al of niet met elkaar moeten blijven delen.

Opnieuw; waarom nu?

Omdat we misschien nu voor het eerst de kans hebben om vrijuit met elkaar te spreken zonder klagerige verwijten over neokoloniaal slachtofferschap; zonder gevoelens van schuld of verplichting.

We staan aan het begin van een nieuwe relatie waarin eigen kracht, zelfbewustzijn en verantwoordelijkheid kernbegrippen moeten zijn. En vanuit die nieuwe situatie moeten we de vraag stellen hoe en wat we verder met elkaar aan moeten.

Ik hoop dat de debatten niet worden gekenmerkt door rationele voorzichtigheid maar door visionaire creativiteit. Alles is wat mij betreft bespreekbaar, niets is vanzelfsprekend. U merkt dat al aan de stellingen die vandaag worden betrokken.

Deze debatten zijn erg belangrijk. Medio volgend jaar zal ik in de Kamer mijn visie op de toekomst geven. Daarbij kan ik uw inbreng goed gebruiken.

Dit symposium is het eerste van een serie van vier. In december zullen wetenschappers en deskundigen spreken over de gezamenlijke waarden van het koninkrijk en in maart en mei zullen ook op de Antillen twee bijeenkomsten plaatsvinden.

Wat we met deze symposia willen bereiken is niet het boekje dat we straks zullen publiceren. Wat we willen is dat we tussen de landen en gemeenschappen binnen het Koninkrijk een nieuwe en waarachtige relatie opbouwen die gebaseerd zal moeten zijn op realistische beelden en verwachtingen.

Dames en heren studenten, waarom beginnen we hier vandaag met u?

De vraag stellen is haar beantwoorden. U heeft de toekomst in handen. Tussen u zie ik de bestuurders van morgen. Met u wil ik praten, zodat uw toekomst en die van uw kinderen steeds beter wordt en dan stel ik u daarbij de vraag welke bijdrage het koninkrijk daaraan moge bieden.

Symposium 2, 'De gezamenlijke waarden van het Koninkrijk'

Het tweede symposium van de reeks 'Toekomst van het Koninkrijk' heeft plaatsgevonden op 2 december 2009. Tijdens deze bijeenkomst zijn vijf panelleden met elkaar en met de zaal in discussie gegaan over de gezamenlijke waarden van het Koninkrijk.

Vragen als 'wat zijn de gemeenschappelijke waarden en belangen binnen het Koninkrijk' en 'op welke wijze dienen deze waarden en belangen in de toekomst door het Koninkrijk te worden beschermd', werden vanuit verschillende invalshoeken belicht.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ank Bijleveld, heeft een inleiding verzorgd. Daarnaast hebben de volgende vijf panelleden hun visie gegeven:

- **Mevrouw dr. L. Emerencia**, rector van de universiteit van Aruba.
- **Prof. mr. P.H.P.H.M.C. van Kempen**, hoogleraar bij de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen, gespecialiseerd in de rechten van de mens.
- **Mr. G.J.W. van Oven**, rechter aan het Gerechtshof te Den Haag, voormalig advocaat-generaal aan het Hof Nederlandse Antillen en Aruba.
- **Mevrouw mr. S.F.C. Camelia- Römer**, oud-minister president en oud-minister van Justitie van de Nederlandse Antillen.
- **Mr. L.C.J.M. Spigt**, advocaat, oprichter van kantoren in Nederland en op de Nederlandse Antillen, gespecialiseerd in het ondernemingsrecht.

Tevens heeft prof. E.A. Alkema een [essay](#) geschreven over bovenstaande vragen vanuit een mensenrechtelijke invalshoek. Mevrouw dr. L. Emerencia heeft in een [essay](#) belicht hoe in Aruba naar deze vragen wordt gekeken.

Verslag symposium 2

Subtitel: Welke waarden binden het Koninkrijk?

Het symposium 'De gezamenlijke waarde van het Koninkrijk', tweede in een reeks van meerdere symposia over de Toekomst van het Koninkrijk, werd op 2 december 2009 gehouden in een goed gevulde Paleiskerk in Den Haag.

Aruba wil eigen baas zijn

Staatsecretaris Ank Bijleveld-Schouten zei in haar openingstoespraak dat de nieuwe verhoudingen een definitief andere, meer volwassen, relatie scheppen. Zij zag met vreugde dat Aruba hulp verder afwijst, eigen baas wil zijn en trots is op onafhankelijkheid. 'Ik zou dat graag aan de andere eilanden willen voorhouden.' Ze gaf daarbij aan dat autonomie niet hetzelfde betekent als 'niet meer samenwerken'. 'Hulp moet niet de uitdrukking zijn van een afhankelijkheidsrelatie.'

Zonder haar eigen visie kenbaar te maken, permitteerde zij zich wel enkele vragen. ‘Is de vooronderstelling dat we als Koninkrijksdelen een blijvende relatie zullen houden wel reëel?’

Ook vroeg zij zich af in hoeverre de toekomstige verhouding voor iedereen voordelig kan zijn. ‘De polen van het Koninkrijk liggen op plekken die elkaar toegang geven tot verschillende handels- en invloedssferen. Dat Nederland steeds verder integreert in de EU kan voor economisch sterke koninkrijks-medelanden voordelig zijn, en eerlijk gezegd ben ik ook wel nieuwsgierig naar uw visie op de kansen die de Caricom zou kunnen bieden.’

Panelleden van links naar rechts: Lydia Emerencia, rector Universiteit Aruba, Piet Hein van Kempen, hoogleraar Rechten van de Mens en hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht aan de Radboud Universiteit Nijmegen, Suzy Camelia-Römer, oud-minister-president en oud-minister van Justitie van de Nederlandse Antillen, Gerrit-Jan van Oven, rechter aan het Gerechtshof Den Haag en voormalig advocaat-generaal aan het Hof Nederlandse Antillen en Aruba, Leo Spigt, advocaat en oprichter van kantoren in Nederland en op de Nederlandse Antillen, Evert Alkema, hoogleraar Doorwerking van het Internationale Recht binnen de nationale rechtsorde aan de

Empathie

De eerste paneldiscussie ging over de gemeenschappelijke waarden en belangen van het Koninkrijk en de tweede discussie over hoe deze kunnen worden beschermd. Lydia Emerencia gaf - net als de andere panelleden - haar visie op persoonlijke titel. Zij constateerde dat het Koninkrijk niet meer zo zal zijn als het was. 'Het is duidelijk dat er verschillen zijn en dat diversiteit een feit is.' Zij benadrukte dat het gemeenschappelijk streven niet gericht mag zijn op het bereiken van gelijkvormigheid. Zij vroeg om voldoende tijd voor het zoeken naar nieuwe structuren, tijd om elkaar beter te begrijpen en tijd om de plannen uit te voeren. Bij het formuleren van de waarden en belangen moeten volgens haar de partijen nadrukkelijk uitgaan van menselijkheid en empathie. 'Het gaat in de eerste plaats om mensen en het beschermen van hun waardigheid.'

Bij haar tweede panelpresentatie benadrukte zij dan ook dat er niet in structuren maar in houdingen en relaties moet worden gedacht. Met klem vroeg ze om in de nabije toekomst wederkerigheid en gelijkwaardigheid tussen beide landen te benadrukken. Uit de zaal werd onder meer gereageerd met de opmerking dat gemeenschappelijke waarden moeten worden vertaald in een stevig beleid om naast het Europese ook het Caribische deel van het Koninkrijk beter tot z'n recht te laten komen. De voordelen van de EU en Caricom moeten in het hele Koninkrijk merkbaar zijn. Een ander reageerde met het voorstel vooral kennis te vergroten door het onderwijsniveau te verbeteren. Aanvullend liet iemand weten: 'Aruba kan ook nu al op multicultureel gebied fantastisch hulp bieden aan het Nederlandse onderwijs. Dat bedoelen we met wederkerigheid; elkaar versterken moet de nadruk hebben.'

Aanpakken in de praktijk

Advocaat Leo Spigt bleek met vijftien jaar ervaring als ondernemer op de Antillen een nuchtere kijk te hebben op het onderwerp. 'Alleen de historie bindt ons. Door de enorme geografische en culturele verschillen is het ondenkbaar dat we in deze tijd zonder zo'n historie weer voor elkaar zouden kiezen. Wat moeten de Antillen bijvoorbeeld met de Nederlandse winkelsluitingswet beginnen?' Kritiek had Spigt op de dominante rol van Nederland in het verleden. 'Op de Antillen is iedereen zich van de band met Nederland

bewust terwijl de Nederlanders nauwelijks iets weten over de overzeese Koninkrijksdelen.’ Uit de zaal kwam als reactie dat Nederland inderdaad ook een deel van het Koninkrijk is maar zich vaak gedraagt als ‘het Koninkrijk’. ‘We moeten ons afvragen of het Koninkrijk nog wel bestaansrecht heeft.’

Spigt vond dat de beschouwingen over toekomstige staatkundige structuren de oplossingen niet snel genoeg dichterbij brengen en bleek meer een man van de praktische aanpak. Aan het eind van de middag adviseerde hij dan ook de zo bekritiseerde gevangenisproblematiek op korte termijn samen aan te pakken. ‘Aan de hand van een dergelijke praktijkervaring zie je ook welke structuren voor alle partijen kunnen werken.’

Gemene Best-relatie

Suzy Camelia-Römer gaf aan dat het benoemen van gezamenlijke waarden niet zo vanzelfsprekend was als zij dacht. ‘Eerder zou ik gezegd hebben dat de historische verbondenheid de meest gemeenschappelijke waarde was.’ Kijkend naar de invloed door de jaren heen van Nederland op de Antilliaanse samenleving, constateerde zij dat Nederland permanent aanwezig is in het dagelijks bestaan op de eilanden: de historie, onderwijs, taal, de democratie. ‘In de Nederlandse politiek en bij de Nederlanders blijkt helemaal niets van deze complexe liefde!’ Zonder een sterke lotsverbondenheid ziet zij geen toekomst voor een Koninkrijk als staatkundige structuur. Dat eerst moet worden afgestemd of de partijen met elkaar door willen gaan, staat voor haar vast. Als besloten wordt door te gaan, moet er volgens haar ruimte zijn voor andere structuren. Persoonlijk heeft zij voorkeur voor een onafhankelijk Curaçao binnen een Gemene Best-relatie.

Cruciaal bij het beschermen van de gezamenlijke waarden en belangen vindt zij het bevorderen van intermenselijk contact en goed luisteren naar elkaar. Zij was aangenaam verrast door de openheid tijdens het symposium. ‘Ik heb veel stof om over na te denken. Wij moeten goed bepalen welke waarden wij zelf willen invullen. Het is niet goed voor Curaçao afhankelijk te zijn van Nederland. Wij moeten onze eigen verantwoordelijkheid leren dragen. Dat is hoe dan ook een must!’

Paleis en Koninkrijksparlement

Van Oven liet zien dat het makkelijker is de verschillen te benoemen dan de gemeenschappelijke waarden. Als knelpunten in de verhouding Nederland – Cariben noemde hij de geografische afstand, verschillen in schaal, taalbeleving en cultuur en verschil in geschiedenis en traditie. Als gemeenschappelijke waarde noemde hij de aanhankelijkheid die de volken betonen aan het staatshoofd van het Koninkrijk. Emerencia was het hier niet mee eens en ook uit de zaal kwam commentaar.

Van Oven was van mening dat een gemeenschappelijke waarde als het Koninklijk Huis te weinig wordt benut. ‘Geef ze een paleisje of liever een landhuis. Het staatshoofd moet daar dan ook regelmatig verblijven om haar functie uit te oefenen.’

Vervolgens noemde hij de parlementaire democratie als gemeenschappelijke waarde. Volgens hem is er behoefte aan een volksvertegenwoordiging op Koninkrijksniveau: een Koninkrijksparlement. Om mensenrechten – eveneens een gezamenlijke waarde – te beschermen, stelde hij een mensenrechteninstituut op Koninkrijksniveau voor om de discussie over dit onderwerp te bevorderen. Ten slotte vond Van Oven dat respect voor autonomie en personen als gemeenschappelijke waarde in de praktijk regelmatig tekort wordt gedaan. Hij zag in het oprichten van een Hogeschool gericht op behoorlijk bestuur binnen het Koninkrijk een mogelijkheid voor verbetering. ‘Studenten van de Hogeschool moeten periodiek beurtelings in Nederland en op een Caribisch eiland de opleiding volgen.’

Koninkrijkscommissaris

Panellid Van Kempen stelde voor een nieuw orgaan op Koninkrijksniveau toe te voegen: een Koninkrijkscommissaris voor de fundamentele rechten van de mens. Deze nieuwe commissaris moet neutraal, onpartijdig, onafhankelijk, objectief en autonoom zijn om effectief een belangrijke rol te kunnen spelen voor alle landen van het Koninkrijk. ‘Hij moet toezicht houden op de implementatie, naleving en handhaving van de fundamentele rechten en vrijheden zowel in wetgeving als praktijk en tekortkomingen signaleren. De commissaris kan landen adviseren over burgerlijke en politieke rechten en deze toetsen aan de internationale verdragen. Eventueel kunnen daar ook de economische, sociale en culturele rechten bij worden betrokken. Hoewel de nieuwe functionaris geen bindende uitspraken kan doen, is hij

wel gezaghebbend. Zo kan een veel lichter middel worden ingezet dan de huidige instrumenten van het Statuut.

Op het moment dat een toehoorder betwijfelde of een dergelijke commissaris door alle partijen als neutraal kon worden gezien, wees Van Kempen naar de veel gecompliceerder situatie bij de VN. 'Daar functioneert een mensenrechtenfunctionaris goed op een zeer hoog niveau.'

Symposium raakt emoties

Vanuit de zaal werd regelmatig commentaar gegeven. Verschillende keren liet theoloog Richards uit Bonaire zijn mening horen. 'We moeten de sociaal culturele en staatsrechtelijke zaken goed scheiden.' Hij maakte zich zorgen over gebrek aan begrip voor elkaar. Ondanks de moeizame onderhandelingen over de nieuwe staatkundige structuur, zei hij te geloven dat er voldoende liefde en bereidheid is om de drie delen van het Koninkrijk bij elkaar te houden. 'Het is nu de hoogste tijd dat de leiders van de verschillende landen ook van elkaar gaan houden.' Emerencia benadrukte in reactie daarop het belang van de rol die mensen in deze staatkundige ontwikkeling hebben. 'Empathie hebben voor elkaar. Dat is nodig. Een eenheid is alleen mogelijk uit vrije wil. Dwang is teveel de hoofdtoon geweest.'

Over de al dan niet bestaande liefde tussen de Koninkrijksdelen werd vooral emotioneel gediscussieerd. Er kwamen geen duidelijke antwoorden op de vraag of de verschillende volken wel samen verder willen. De oud-hoogleraar migratierecht van de Universiteit van Amsterdam Hans Ulrich Jesserun d'Oliveira probeerde met zijn opmerkingen de discussie aan te wakkeren. 'Die liefde wordt hoofdzakelijk op de Cariben beleefd. De meerderheid in Nederland voelt die verbondenheid niet. Die wil van de Antillen af!' Hij wees herhaalde malen op het feit dat de meeste reacties uit de zaal uitgingen van het voortbestaan van het Koninkrijk. 'Ik ben republikein en zie niets in een verlenging van de huidige situatie. Ik hoor hier veel over onafhankelijkheid. Dat bepleit ik ook. Realiseert u zich allen dat ook moederlanden het recht hebben op zelfbeschikkingsrecht? Op basis van een referendum kan ook Nederland uit het Koninkrijk stappen. En is het niet zo dat de Bes-eilanden alleen kunnen toetreden op basis van een referendum in Nederland?'

Geen meerderheid

Om afsluitend vast te stellen welke gezamenlijke waarden zouden moeten worden gehanteerd en hoe je die zou moeten beschermen, bleek bij stemming geen algemeen gedeelde visie te bestaan. Intermenselijk contact en het verbeteren van de kennis over het Koninkrijk via het onderwijs kregen als waarden twintig procent van de stemmen. Nog minder voorkeur bestond voor het instellen van Koninkrijks- en internationale organen of een zichtbare rol van het Koninklijk Huis op de Antillen. De panelleden concludeerden dat er nog veel huiswerk moet worden gedaan.

Toespraak staatssecretaris Bijleveld 2e symposium: de Toekomst van het Koninkrijk

Ongeveer zes weken geleden hebben we een eerste symposium gehouden met studenten, over de toekomst van het Koninkrijk. Ik ben daar begonnen met de vraag waarom we juist nu – terwijl we ingrijpende veranderingen doorvoeren – uw mening willen weten over de periode daarna. Halen we al niet genoeg ondersteboven?

Ik heb de studenten toen gezegd dat elke stap die je zet – ook in politiek en bestuur – steeds weer een opmaat is voor de volgende. Als je tijdens het zetten van stappen - tijdens het lopen - opeens stopt, val je waarschijnlijk om.

Een tweede reden dat we juist nu met elkaar spreken, is omdat we meer vrijuit van gedachten kunnen wisselen dan voorheen vaak het geval was. De nieuwe verhoudingen scheppen een definitief andere, meer volwassen, relatie.

Een relatie waarin niet langer de gevoelde afhankelijkheid of zelfs hulpverslaving, overschreeuwd hoeven te worden met klagerige verwijten over neokoloniaal slachtofferschap. Waarin geen plaats meer is voor een beroep op schuld en verplichting.

Begrijp me goed, we zullen beschamende zaken uit het verleden nooit veronachtzamen; laat staan vergoeielijken. Maar ze kunnen niet het uitgangspunt zijn voor moderne en zakelijke verhoudingen tussen landen en gebieden.

In zoverre zijn de nieuwe staatkundige verhoudingen een afsluiting van het verleden én het begin van een nieuwe tijd. En om over dat laatste na te denken zijn we hier.

Er is overigens nog een reden dat ik uw mening zoek en dat is dat vanuit de Kamer gevraagd is naar een visie op de toekomst. Ik wil graag dat u vandaag zonder terughoudendheid spreekt. We hebben allemaal onze rollen en posities, maar het herhalen van wat van ons verwacht wordt, levert niets op.

Bovendien is er geen reden voor voorzichtigheid. Degenen die dit hele proces met achterdocht bekijken, dragen hun meningen al als tatoeages. En ze zijn bang voor de pijn van het verwijderen. Met andere woorden: let niet op wat politiek correct is, maar zeg wat u denkt.

Het gaat vandaag om uw visie. Ik zal de mijne dan ook voor me houden, maar een paar vragen kan ik me wel permitteren. Ik vraag me bij voorbeeld af of de vooronderstelling dat we als koninkrijksdelen een blijvende relatie zullen houden, wel reëel is. De vraag is vooral relevant voor het gevoel dat er dus ook een vanzelfsprekende hulprelatie zou moeten zijn.

Ik zie met vreugde dat Aruba hulp verder afwijst; eigen baas wil zijn en trots is op onafhankelijkheid. Ik zou dat graag aan de andere eilanden willen voorhouden. Dat betekent in mijn optiek niet dat er geen steun gevraagd en gegeven kan worden. Juist autonomie, zelfbewuste kracht geeft ruimte om leemten te constateren. Met andere woorden: autonomie is niet hetzelfde als: niet meer samenwerken. Maar hulp moet niet de uitdrukking te zijn van een afhankelijkheidsrelatie.

Een ander aspect van de toekomstige relatie is de vraag of een gedeeld verleden een garantie is voor een gezamenlijke toekomst. Ook met Indonesië en Suriname deelden we een verleden.

Hun afscheid uit het Koninkrijk vond natuurlijk plaats in een andere historische en ideologische context, maar er moet dus meer zijn dan alleen geschiedenis en traditie.

Ik geloof in dit verband trouwens niet dat een goede relatie per definitie evenwichtig moet zijn. Het is niet van erg groot belang of men in alle delen van het Koninkrijk evenveel van elkaar weet, of dat iedereen zich met iedereen verbonden voelt.

De verbondenheid zal immers alleen gemeten kunnen worden in termen van praktische samenwerking of gemeenschappelijke voorzieningen. Mochten die in de toekomst verdwijnen of hun betekenis verliezen en er alleen nog symbolen van verbondenheid blijven dan stappen we van relatie naar folklore.

En daarmee kom ik aan mijn laatste punt: in hoeverre kunnen we er voor zorgen dat onze verhouding voor iedereen voordelig is. De polen van het Koninkrijk liggen op plekken die elkaar toegang geven tot verschillende handels en invloedssferen.

Dat Nederland steeds verder integreert in de EU kan voor economisch sterke koninkrijks-medelanden voordelig zijn, en eerlijk gezegd ben ik ook wel nieuwsgierig naar uw visie op de kansen die de Caricom zou kunnen bieden.

Dames en heren, mijn collega Verhagen maakte zich onlangs kwaad over een vermeende eilandmentaliteit bij bepaalde politieke partijen in Nederland. Ik maak me altijd kwaad over elke eilandmentaliteit; de neiging van sommige mensen zichzelf en de eigen groep superieur te vinden en de houding om zichzelf te willen isoleren. Het is een uitdrukking van kleinheid en conservatisme.

Dat gevoel zal ons niet verder helpen. Gelukkig heeft een eilandmentaliteit niet te maken met de vraag of men op een eiland woont. Op de Caribische en de zuid Hollandse eilanden wonen wereldburgers die zich de globalisering goed bewust zijn. Vandaag gaat het er om mede dáár aan vorm aan te geven.

Symposium 3, ‘Samen binnen het Koninkrijk: the rules and play of the game’

Het derde symposium van de reeks 'Toekomst van het Koninkrijk' zal plaatsvinden op 16 april 2010. Tijdens deze bijeenkomst gaan zes panelleden met elkaar en met de zaal in discussie over de belangen van Curaçao bij het Koninkrijk en de omgangsvormen binnen het Koninkrijk.

Vragen als “welke economische belangen heeft Curaçao bij het Koninkrijk?” en ‘Op welke wijze zou de samenwerking binnen het Koninkrijk kunnen verbeteren?’ zullen vanuit verschillende invalshoeken worden belicht.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ank Bijleveld zal een inleiding verzorgen. Ook de minister-president van de Nederlandse Antillen, Emily de Jongh-Elhage zal een inleiding houden. Orlando Cuales (directeur van CUROM) en Nelly Rosa (verslaggeefster radio Paradise) zijn de debatleiders van de bijeenkomst. Daarnaast zullen de volgende zes panelleden hun visie geven:

- **Gregory Elias** (financiële offshore, bankeigenaar en filantroop)
- **Jeanette Juliet-Pablo** (directeur Bureau Vrouwenzaken, voorzitter overkoepelend orgaan wijkorganisaties Curaçao)
- **Steven Martina** (CEO verzekeringsmaatschappij Fatum)
- **Gilbert Martina** (Directeur verzekeringsmaatschappij Ennia en prijswinnaar ‘The Other Manager 2009’ in Nederland)
- **Karel Frielink** (advocaat en als partner verbonden aan Spigthoff Advocaten & Belastingadviseurs; Dekan van de Orde van Advocaten Curaçao)
- **Sandra in ’t Veld** (advocate, geassocieerd met Van de Laarschot Advocaten; vertegenwoordigt als advocate SMOC – Stichting Schoon Milieu op Curaçao).

Locatie:

Renaissance Curaçao Resort en Casino
Baden Powellweg 1, Willemstad

Verslag symposium 3

Op 16 april 2010 vond het symposium ‘Samen binnen het Koninkrijk: the rules and play of the game’ op Curaçao plaats’. Meer dan 100 deelnemers waren hier om uiteenlopende redenen op afgekomen, variërend van meer willen horen en weten over de toekomst van Curaçao binnen het Koninkrijk tot zelf actief mee willen debatteren om bij te dragen aan de gedachtevorming over het ‘land Curaçao’ en zijn economische en sociale uitdagingen. In de zaal zaten naast managers, ondernemers, journalisten en (oud)politici, verrassend veel leerlingen, studenten en jonge professionals. Tijdens de avond lieten zij hun mening duidelijk horen, waarbij een VWO-5-leerling treffend opmerkte: ‘Het gaat om ónze toekomst. Je hoeft geen twintig te zijn om daar een mening over te hebben’.

Het symposium, geïnitieerd door staatssecretaris Ank Bijleveld-Schouten, was de derde in een reeks van vijf Koninkrijkssymposia, waarvan er al twee in Den Haag zijn gehouden en nog twee op Sint Maarten en Aruba gepland staan. Hoewel mevrouw Bijleveld-Schouten, gehinderd door een IJslandse stofwolk, tot haar teleurstelling niet *live* op het symposium kon zijn, sprak zij de zaal wel telefonisch toe. Daarbij riep zij iedereen op om scherp te debatteren

en te onderzoeken wat de Koninkrijksdelen, naast hun geschiedenis en statuut van 1954, daadwerkelijk met elkaar verbond. Nu, op de vooravond van 10/10/10, waren volgens haar ook nieuwe ideeën nodig voor het Koninkrijk van de toekomst.

De avond werd levendig voorgezeten door Orlando Cuares, radiodirecteur Curom Z86 en politiek analist en zijn jonge collega Nelly Rosa, een journaliste en verslaggeefster bij Radio Paradise FM. Hierbij stonden twee opeenvolgende stellingen centraal ; de één met een wat zakelijk karakter over *economische vooruitgang* en het belang van het Koninkrijk daarbij en de ander met een emotioneler karakter over nut en noodzaak van een Integratieminister op Koninkrijksniveau. Deelnemers konden na iedere stelling actief voor of tegen stemmen door middel van groene en rode kaarten en iedere stelling werd kort en krachtig ingeleid door drie opeenvolgende lokale inleiders waarna er volop ruimte was voor vragen van en debat met de volle zaal.

Naar aanleiding van de stelling over economische vooruitgang werden veel vragen gesteld en wezenlijke knelpunten en thema's op tafel gelegd met mooie metaforen, waarin Curaçao werd afgeschilderd als een partner in een liefdeloos huwelijk of medewerker in het familiebedrijf 'Nederland' met prangende loopbaanvragen. Deelnemers vonden het eerste debat interessant, maar minder fel, omdat de inleiders het grotendeels met elkaar eens waren. In het tweede debat liepen de emoties hoger op en waren verschillen in zienswijzen groter. Er kwamen zoals een UNA student formuleerde 'spannende meningen en mogelijke oplossingen op tafel en er zat ook duidelijk beweging in de meningen van de zaal naar aanleiding van het debat'.

Na afloop van het symposium concludeerden deelnemers dat het eerste debat zeker diepgaand en belangrijk was, maar dat het tweede debat dicht bij het hart lag. Veel jongere deelnemers gaven expliciet aan de dialoog- en debatvorm van de avond zeer te waarderen en de kans aan te grijpen om hun eigen mening naar voren te brengen en kritische vragen te stellen. Een jonge juriste van de Directie Wetgeving en Juridische zaken concludeerde: 'Het is goed om te zien hoe betrokken jonge mensen zijn. 'Dit soort debatten vind ik echt voor herhaling vatbaar, maar dan voor alle lagen van de bevolking'.

Symposiumverslag 'Samen binnen het Koninkrijk: the rules and play of the game'

16 april 2010, Renaissance hotel te Curaçao

Sfeerimpressies vooraf: Waarom bent u op deze conferentie afgekomen?

1. Politiek interesseert mij. Ik wil weten wat ik in de toekomst kan verwachten, **Giovannie Martha, 1^e jaars rechtenstudenten aan de UNA**
2. Ik ben net gemigreerd naar Curaçao. Ik wil weten hoe het is met onze identiteit en wie hier mag komen werken, **Christina Prysciliana, net afgestudeerde psychologe**
3. Over 10-10-10 hoor je heel erg veel. Ik wil weten wat al die veranderingen brengen en hoe ons land gevormd wordt, **Femaliana Polling, Antilliaanse stagiaire uit Nederland bij Price Waterhouse Coopers**
4. Deze ontwikkelingen zijn belangrijk voor ons land, zeker qua economie en commerciële kansen. Ik hoop meer te horen over regulering, regelgeving en toezicht op financiële markten, **Eugène Rhuggenaath, oud politicus/broker/dealer**
5. Ik ben politiek actief en wil later in het parlement. Ik volg alles van dichtbij al sinds mijn afstudeeropdracht aan de HAVO, **Anna Henriques, 2e jaar student International Business aan de UNA**
6. Ik ben uitgenodigd om te debatteren. Dat vind ik een mooie uitdaging en het debat heeft veel raakvlakken met mijn studie, **Deniza Dorant student Public Administration aan de UNA**
7. Het wordt tijd dat ik me goed in de materie verdiep. Er zijn zoveel gezichtswijzen en ideeën. Ik wil kijken waar ik zelf sta, **Natasha Devid, voorzitter Vrouwen Netwerk Curaçao**
8. Ik heb geen specifieke verwachtingen. Ik wil horen wat er gaat gebeuren met het Koninkrijk, **Dave Liqui Lung, advocaat bij Van Eps Kunneman en Van Doorne**
9. Ik ben hier vanwege mijn proefschrift over hoe we een integer bestuur bereiken in de nieuwe landen. Dit is het moment, **Nelly Schotborgh, directeur Schotborg Research & Advice,**
10. Je krijgt hier informatie, maar je mag zelf ook meedoen en vragen stellen. Het lijkt me een hele leuke ervaring, **Liza Mari Juliet, VWO 5 leerling aan het Peter Stuyvesant Collège**
11. Ik vind het thema interessant, vooral de titel 'De toekomst van het koninkrijk; rules & play of the game', **Tirzah Doran, docent en stagecoördinator aan een MBO instelling voor de Horeca**

12. De toekomst van het Koninkrijk is voor mij de trekker. Ik ben er dagelijks mee bezig, **Anouk Swakhoven, verdragsjurist DirectieBuitenlandse Betrekkingen, Land overheid**

Een samenvattende indruk van het symposium

Op 16 april j.l. vond het symposium 'Samen binnen het koninkrijk: the rules and play of the game' op Curaçao plaats'. Meer dan 100 deelnemers waren hier om uiteenlopende redenen op afgekomen, variërend van meer willen horen en weten over de toekomst van Curaçao binnen het koninkrijk tot zelf actief mee willen debatteren om bij te dragen aan de gedachtevorming over het 'land Curaçao' en zijn economische en sociale uitdagingen. In de zaal zaten naast managers, ondernemers, journalisten en (oud)politici, verrassend veel leerlingen, studenten en jonge professionals. Tijdens de avond lieten zij hun mening duidelijk horen, waarbij een VWO 5 student treffend opmerkte: 'Het gaat om onze toekomst. Je hoeft geen twintig te zijn om daar een mening over te hebben'.

Het symposium, geïnitieerd door staatssecretaris Ank Bijleveld-Schouten, was de derde in een reeks van vijf Koninkrijkssymposia, waarvan er al twee in Den Haag zijn gehouden en nog twee op Sint Maarten en Aruba gepland staan. Hoewel mevrouw Bijleveld-Schouten, gehinderd door een IJslandse stofwolk, tot haar teleurstelling niet *live* op het symposium kon zijn, sprak zij de zaal wel telefonisch toe. Daarbij riep zij iedereen op om scherp te debatteren en te onderzoeken wat de Koninkrijksdelen, naast hun geschiedenis en statuut van 1954, daadwerkelijk met elkaar verbond. Nu, op de vooravond van 10/10/10 waren, volgens haar, ook nieuwe ideeën nodig voor het Koninkrijk van de toekomst.

De avond werd levendig voorgezeten door Orlando Cuares, radiodirecteur Curom Z86 en politiek analist en zijn jonge collega 'Nelly Rosa', een journaliste en verslaggeefster bij Radio Paradise FM. Hierbij stonden twee opeenvolgende stellingen centraal; de één met een wat zakelijk karakter over *economische vooruitgang* en het belang van het Koninkrijk daarbij en de ander met een emotioneler karakter over nut en noodzaak van een Integratieminister op Koninkrijksniveau. Deelnemers konden na iedere stelling actief voor of tegen stemmen door middel van groene en rode kaarten en iedere stelling werd kort en krachtig ingeleid door drie opeenvolgende lokale inleiders waarna er volop ruimte was voor vragen van en debat met de volle zaal.

Naar aanleiding van de stelling over economische vooruitgang werden veel vragen gesteld en wezenlijke knelpunten en thema's op tafel gelegd met mooie metaforen, waarin Curaçao werd afgeschilderd als een partner in een liefdeloos huwelijk of medewerker in het familiebedrijf 'Nederland' met prangende loopbaanvragen. Deelnemers vonden het eerste debat interessant, maar minder fel, omdat de inleiders het grotendeels met elkaar eens waren. In het tweede debat liepen de emoties hoger op en waren verschillen in zienswijzen groter. Er kwamen zoals een UNA student formuleerde '*spannende meningen en mogelijke oplossingen op tafel en er zat ook duidelijk beweging in de meningen van de zaal naar aanleiding van het debat*'.

Na afloop van het symposium concludeerden deelnemers dat het eerste debat zeker diepgaand en belangrijk was, maar dat het tweede debat dicht bij het hart lag. Veel jongere deelnemers gaven expliciet aan de dialoog- en debatvorm van de avond zeer te waarderen en de kans aan te grijpen om

hun eigen mening naar voren te brengen en kritische vragen te stellen. Een jonge juriste van de Directie Wetgeving en Juridische zaken concludeerde: 'Het is goed om te zien hoe betrokken jonge mensen zijn. 'Dit soort debatten vind ik echt voor herhaling vatbaar, maar dan voor alle lagen van de bevolking'.

Een weergave van het eerste debat

Stelling 1 'Zonder het Koninkrijk, geen economische vooruitgang'

Kernboodschappen van de drie inleiders van het eerste debat

Ashley Duits, eerste inleider en o.a. hoogleraar Medisch Onderwijs aan de Medische Universiteit van Groningen, voorzitter van de Nationale Gezondheidsraad van Curaçao' en voorzitter R.K. Schoolbestuur Curaçao.

'Ik sta positief tegenover de stelling, maar ik plaats wel een aantal belangrijke vraagtekens. Het kader van het Koninkrijk is duidelijk en de politiek vult dat nu in. Ik pleit voor een economische vooruitgang die duurzaam, rechtvaardig en goed verdeeld is over alle burgers. Als je als burger van die vooruitgang wilt profiteren, moet je gezond en goed opgeleid zijn. En juist onderwijs en gezondheidszorg zijn helaas geen Koninkrijksaangelegenheden terwijl het Koninkrijk die zaken, juist wèl zou moeten faciliteren'.

Karel Frielink, tweede inleider en advocaat en partner verbonden aan Spigthoff Advocaten en Belastingadviseurs en Deken van de Orde van Advocaten Curaçao.

Het Koninkrijk is niet het enige en beste perspectief voor economische vooruitgang, maar biedt wel een zekere mate van politieke stabiliteit die dat ten goede komt. Maar is er wel sprake van daadwerkelijk partnerschap tussen de verschillende koninkrijksdelen? Wellicht zit er (meer) muziek in CARICOM als alternatieve optie en kunnen de nieuwe landen in het kader van economische vooruitgang veel beter gezamenlijk markten benaderen en meer convenanten sluiten op het terrein van gezondheidszorg, toerisme en onderwijs. Curaçao moet zich meer openstellen voor de wereld en minder kortzichtig en nationalistisch operen.

Gilbert Martina, derde inleider en Hoofd 'Operations' verzekeringsbedrijf 'Ennia Holding Curaçao' en prijswinnaar in Nederland van 'The Other Manager 2009'

Ik sta positief tegenover de stelling. Ik pleit daarbij voor meer Innovatie. Innovatie is de motor van economische vooruitgang en de Nederlandse Antillen maakt te weinig gebruik van het Koninkrijk om dat te realiseren. Naast innovatie hebben we ook een mentaliteitsverandering nodig. Om onze toekomst, - met het oog op 10-10-10 - tot een succes te maken hebben we professionals en jongeren nodig met een groot zelfvertrouwen, een goede opleiding en de juiste normen en waarden.

Vijf Interessante discussiethema's uit het eerste debat

1. Het verschil tussen welvaart en welzijn en schrijnende armoede als taboeonderwerp

'Curaçaoënaars denken en voelen vanuit het hart, Nederlanders doen dat met de rekenmachine'

Tijdens het debat over economische vooruitgang werd levendig gediscussieerd over welvaart, welzijn en schrijnende armoede. Inleider Gilbert Martina maakte een duidelijk verschil tussen welvaart en welzijn, waarbij hij aangaf dat er in Nederland wellicht meer (financiële) welvaart was, maar dat het welzijn (het gevoel van welbevinden) in de Antillen juist vele malen groter was.

Martina merkte op dat Curaçaoënaars en Nederlanders wezenlijk verschillen in hun denken en voelen. Curaçaoënaars denken en voelen meer vanuit het hart en zijn relationeel sterk ontwikkeld. Nederlanders werken meer met de rekenmachine en zijn procesmatig vaak sterker. Erkenning en aandacht voor die verschillen is volgens hem belangrijk om goed samen te werken binnen het Koninkrijk. Inleider Ashley Duits gaf aan dat professionals binnen het Koninkrijk, naar zijn ervaring, over en weer vaak prima en constructief samenwerken, maar dat ambtenaren en politici dat proces soms heel slecht faciliteren en vaak ambivalent staan tegenover het Koninkrijk wat economische vooruitgang, samenwerking en snelle besluitvorming verhindert.

Inleider Frielink merkte op dat Curaçao schrijnende armoede kende en enorme tegenstellingen tussen arm en rijk. Die schrijnende armoede vormt volgens hem, juist één van de kernproblemen in de relatie tussen Nederland en de Nederlandse Antillen, terwijl dat onderwerp in Nederland nagenoeg en vreemd genoeg nooit aan de orde kwam.

2. Taal en goed onderwijs als voertuigen voor economische vooruitgang

'Je diepste emoties breng je onder woorden in je eigen taal, maar mondiaal zaken doen betekent meer talen spreken'

De zaal merkte op dat het spreken van meer talen belangrijk was voor economische vooruitgang, samenwerking en succesvolle onderhandelingen binnen het Koninkrijk. Alle inleiders beaamden die meertaligheid als vehikel om binnen en buiten het Koninkrijk verder te komen. Eigen talen als Papiamentu en Fries moesten gekoesterd worden, maar succesvol en mondiaal zakendoen betekende ook aandacht voor het Nederlands, Engels en het Spaans.

Inleider Frielink merkte op dat meertaligheid, goede leerkrachten betekende, terwijl het daar op Curaçao soms behoorlijk aan schort. Inleider Duits haalde Singapore aan als een land dat duurzaam en diepgaand in onderwijs investeert en er mede daardoor (economisch) kop en schouders uitsteekt boven de andere landen in haar regio. Het Koninkrijk zou volgens hem veel meer geld moeten investeren in scholen en daarnaast het onderwijs en onderzoek op de UNA veel beter moeten faciliteren om er een bloeiende kennisinstelling van te maken.

De directeur van het Radulphus College voor voortgezet onderwijs HAVO VWO merkte op dat zijn budget volstrekt ontoereikend was om zijn leerlingen goed te ondersteunen en dat hij desalniettemin nog relatief goede resultaten bereikte met zijn leerlingen dankzij de (kosteloze) hulp van succesvolle oud-leerlingen. En in 2012 zou de geldkraan uit Nederland voor het onderwijs helemaal worden stopgezet. Deelnemers uit de zaal wezen op de verantwoordelijkheid van burgers om, in hun rol als ouders/kiezers, politici te kiezen met goede onderwijsprogramma's en de bereidheid om hier diepgaand in te investeren. Goed onderwijs betekent, volgens de deelnemers, ook aandacht voor creativiteit, (culturele) eigenheid, kritisch denkvermogen en probleemoplossend vermogen.

3. Braindrain en belemmerende kartels als obstakels voor economische vooruitgang

'50% van onze studenten blijft in Nederland omdat ze hun studielening niet met Antilliaanse guldens terug kunnen betalen'

Inleider Frielink vond de braindrain van Curaçaose studenten naar Nederland een ramp, omdat de aanwezigheid van een bekwame economische en bestuurlijke elite en een grote groep hoogopgeleide professionals juist een randvoorwaarde is voor economische vooruitgang. Voormalig minister-president, Maria Liberia Peters, pleitte daarom voor meer studiemogelijkheden in de Caribische regio, omdat vijftig procent van de Antilliaanse studenten volgens haar, niet terugkeert vanwege hun in Antilliaanse guldens onbetaalbare studieschuld. Stagebegeleiders en studenten in de zaal merkten op dat Nederlandse studenten met open armen door het lokale bedrijfsleven ontvangen worden en dat organisaties als 'Kenniss voor Curaçao', die bewust Antilliaanse studenten uit Nederland werven, zeer succesvol blijken in hun strijd tegen de braindrain.

Meerdere vertegenwoordigers van het bedrijfsleven merkten op dat Curaçao kampt met haven- en containerkartels, onbetaalbaar internet, disfunctionerende staatsbedrijven en onkundige politici. Desondanks willen veel Nederlandse ondernemers zich, volgens inleider Frielink, toch graag op Curaçao vestigen. Volgens hem was er inderdaad behoefte aan 'goed' leiderschap, eventueel voortgebracht door academici en kunstenaars als politici tekort schoten, om op de lange termijn economisch te floreren.

Meerdere deelnemers uit de zaal zagen de nieuwe koninkrijksverhoudingen als een kans om te werken aan betere wet- en regelgeving, stevig (financieel) toezicht en betere regulering van financiële markten. Ruud Thuis, voorzitter van de Kamer van Koophandel Curaçao, pleitte daarnaast voor meer gedeelde instellingen en raden van toezicht en advies op koninkrijksniveau, zoals een gedeeld planbureau, gezondheidsraad en onderwijsaccreditatiebureau, om kennis te delen en meer binding, uitwisseling en kwalitatief hoogwaardige organisaties te creëren binnen het Koninkrijk. Inleider Gilbert Martina sprak daarbij wel de zorg uit dat dit geen papieren exercitie moest worden die de gewone man niet ten goede kwam.

4. Innovatie en informatie als kans voor duurzame economische ontwikkeling

‘Lokale studenten worden te weinig betrokken bij onderzoek naar oplossingen voor hun samenleving, terwijl ze dat juist wèl willen.

Studenten in de zaal merkten op dat er Europees geld beschikbaar is voor innovatieve samenwerking en onderzoeksprojecten, maar dat deze informatie in een veel te klein kringetje circuleert. Hierdoor waren zij te weinig op de hoogte van financieringsmogelijkheden en werden zij onvoldoende betrokken bij onderzoek naar oplossingen voor economische en maatschappelijke problemen terwijl ze dat wel wilden. Inleider Duits gaf aan dat het probleem helaas complexer was. Zonder facilitering door het Koninkrijk was het, volgens hem, bijna onmogelijk voor Curaçao om aan alle bureaucratische regels en voorwaarden te voldoen om Europese gelden, bijv. Van het 7e kaderprogramma, binnen te halen.

Studenten in de zaal maakten zich ook zorgen om de (onomkeerbare) schade aan originele fauna en flora, veroorzaakt door het sterk oprukkende (massa)toerisme, met Aruba als voorbeeld van hoe het niet moet. Inleider Gilbert Martina beaamde dat en wees op het belang van diversificatie en innovatie als motor voor economische vooruitgang. Investerings- en innovaties in niet traditionele sectoren zoals landbouw, visserij en veeteelt konden Curaçao minder afhankelijk maken van de traditionele economische pilaren zoals toerisme en financiële dienstverlening. Hiervoor was wel visie nodig op landsniveau en gedurfde keuzes. Oud- politicus en voormalige bestuurder Eugène Rhuggenaath pleitte voor een *mentality shift* en een gelijkwaardige dialoog over het inrichten van een koninkrijkseconomie om economische vooruitgang te boeken in alle koninkrijksdelen.

5. Curaçao als familiebedrijf of internationale BV?

‘Curaçao is in het familiebedrijf ‘Nederland’ gaan werken, maar vraagt zich af of het ook (part time) ergens anders aan de slag mag’

Deelnemers merkten op dat de economische ontwikkeling van Curaçao sterkt gelinkt en zelfs afhankelijk is aan zijn positie binnen het Koninkrijk met als voorbeeld de komst van de Shell, de succesvolle financiële offshoresector en het belang van Nederlandse toeristen. Inleider Frielink merkte fijntjes op dat Curaçao juist Nederlandse vennootschappen met zijn fiscaal vriendelijke regime enorm van dienst is geweest.

Hij vergeleek Curaçao met een familielid dat in het familiebedrijf ‘Nederland’ is gaan werken en zich afvraagt of daar zijn hele toekomst ligt. Volgens hem, is Curaçao niet exclusief gebonden aan Nederland en kijken gezonde BV’s altijd uit naar nieuwe interessante partners, waar ook winst te behalen valt. Inleider Duits merkte op dat teveel afhankelijkheid van Nederland risicovol is, omdat de bodem zomaar uit de eigen lokale economie geslagen kan worden, zoals gebeurde toen Shell het eiland verliet.

Op een vraag ‘Wat het economische belang van Nederland nu bij Curaçao is?’ antwoordde Frielink kort dat die er domweg niet is. ‘We zitten in een gedwongen huwelijk, waar geen van de partners ooit meer vraagt: Wanneer gaan we weer eens met elkaar naar bed? Er is geen echte liefde (meer)! Misschien lukt

dat wel als we met meer respect naar elkaar luisteren en met elkaar praten en samen als gelijkwaardige partners nieuwe economische kansen creëren en samenwerkingsverbanden aangaan’.

Een weergave van het tweede debat

Stelling 2 ‘Voor de toekomst is een Koninkrijksminister van Integratie nodig’

Kernboodschappen van de drie inleiders van het tweede debat

Jeannette Julliet-Pablo, eerste inleider en Hoofd Bureau vrouwenzaken Curaçao en voorzitter van het overkoeplend orgaan Curaçaose wijkorganisaties, ‘Unidat di Bario’.

‘Aan een traject van integratie gaat eerst een traject van *social change* vooraf’, vond mevrouw Juliet-Pablo. We zijn - op weg naar onze zelfstandigheid - het traject van (positieve) patriottisme vergeten. Hierdoor is een tweedeling in de maatschappij ontstaan met een nare smaak. We moeten op micro niveau beginnen met het inhalen van achterstanden. Pas dan kan er sprake zijn van gelijkwaardigheid en daadwerkelijke integratie tussen de koninkrijksdelen. Ik pleit daarom eerder voor een minster van ‘Sociale Verandering’ dan een Koninkrijksminister van Integratie en een onafhankelijk observatorium om dat proces te borgen, zoals je wel vaker in Zuid Amerikaanse landen ziet’.

Steven Martina, tweede inleider en voorzitter en CEO van verzekeringsbedrijf Fatum Caribbean.

‘Ik onderschrijf de stelling en heb een constructieve positivistische visie. We krijgen een nieuwe status, maar blijven wel binnen het Koninkrijk. We moeten de banden tussen de volkeren van het Koninkrijk bevorderen. Een Koninkrijksminister van Integratie kan een duidelijke toegevoegde waarde bieden als instituut, met een goede infrastructuur, budget en programma’s om die banden te versterken. Die programma’s moeten wel voortkomen uit een bottom up benadering en voldoen aan de wensen en eisen van de volkeren zelf. Zo kom je tot meer onderling begrip tussen burgers en bestuurder binnen het hele Koninkrijk’.

Sandra in ’t Veld-Lakeman, derde inleider en advocate geassocieerd met van Laarschot Advocaten

“Op Curaçao hebben we geen behoefte, tijd en zin in een Koninkrijksminister van Integratie. Nederland heeft problemen met integratie en heeft daar al een minister voor. Onbegrip tussen de koninkrijksdelen komt vooral voort uit ineffectieve communicatie. Er is te weinig een gemeenschappelijke taal. De samenlevingen binnen het Koninkrijk zijn heel verschillend. Veel projecten en beleid dat door Nederland geïnitieerd wordt, blijken ineffectief en gedoemd omdat niemand er het doel van begrijpt. De boodschap van het Koninkrijk wordt door Antilliaanse burgers te weinig begrepen. Ik pleit daarom voor een minister van communicatie in plaats van een minister van integratie’.

Zes interessante discussiethema's uit het tweede debat

1. Fiscale en toeristische interesse uit Nederland als opstap naar echte integratie

'Er is wel degelijk Nederlandse interesse voor de Antillen: we zijn toeristische bestemming Nr. 1!'

Voor echte integratie is werkelijke wederzijdse interesse nodig, vonden mensen in de zaal. Nederlandse burgers en politici houden zich volgens deelnemers echter niet of nauwelijks met de andere koninkrijksdelen bezig en hun kennis over en belangstelling voor de Nederlandse Antillen is meestal oppervlakkig en beperkt.

Inleider Steven Martina spreekt juist van grote interesse van Nederlanders voor de Antillen, maar vooral ingegeven door het heerlijke (fiscale) klimaat en de goed ontwikkelde financiële en off shore sector. Die toeristische, financiële en commerciële interesse kan volgens hem als handige opstap dienen voor verdere integratie, mits dat proces wordt begeleid door een Koninkrijksminister van Integratie.

Studenten uit de zaal reageerden fel dat Curaçao veel meer is dan een toeristische attractie alleen en dat het belangrijk is dat de verschillende koninkrijksdelen de cultuur en (emotionele) geschiedenis van elkaar kennen. Pas als je elkaar werkelijk begrijpt, kan er sprake zijn van integratie en een gedeeld koninkrijksgevoel. Deelnemers uit de zaal merkten ook op dat Antillianen al van jongs af aan op school over Nederland leren. Het Nederlandse onderwijs besteedt echter niet of nauwelijks aandacht aan de koninkrijksdelen overzee. Deze onevenwichtigheid komt integratie en onderling begrip niet ten goede.

2. Wederzijdse integratie of wederzijds respect?

'Wij integreren niet, wij *chillen*!'

Antilliaanse studenten die in Nederland studeren gaven aan dat integratie voor hen een belangrijk thema was, maar zagen het helaas wel als een eenzijdig proces, waarbij Nederland van Antilliaanse studenten aanpassing en integratie eist, een uitstekende beheersing van de Nederlandse taal en verplichte inburgeringscursussen, terwijl dat omgekeerd niet zo is.

Een Nederlandse expat, zette de discussie op scherp en wekte hevige emoties op toen zij aangaf dat integratie voor haar niet nodig was. Waarom zou zij lokale mensen moeten leren kennen en Papiamentu moeten verstaan?. Men moest blij zijn met de economische waarde van tijdelijke expats op Curaçao en elkaar verder vooral met rust laten, zij het wel met wederzijds respect.

Een Nederlandse deelnemster met een Antilliaanse man die al meer dan tien jaar op Curaçao verbleef vroeg zich af of men werkelijk een samenleving kon bouwen op basis van wederzijds respect alleen en een deelnemer uit de volkswijk Montagne, verbaasde zich oprecht over de discussie. Integratie als fenomeen vindt hij helemaal niet passen bij de gewone antiliaan 'Wij integreren niet, wij chillen.' Als ik in Nederland ben, ben ik een Nederlander en hier ben ik een Antilliaan.' Koninkrijk en integratie zijn

volgens hem vooral onderwerpen voor rijke mensen op Curaçao. In zijn wijk houdt men zich er volstrekt niet mee bezig en weet men waarschijnlijk nauwelijks wat het is.

3. Integratie als resultaat van een ontwikkeling van binnenuit

‘Wij zijn veel meer dan een toeristische attractie alleen. Onze ontwikkeling moet starten van binnenuit’

Inleider Juliet-Pablo ziet integratie niet zozeer als een doel als wel als een resultaat. Het inhalen van achterstanden, het aanbieden van goed onderwijs en het omarmen van de eigen cultuur zou van Antillianen gelijkwaardige trotse koninkrijksburgers maken, die vervolgens vanuit een sterke eigen identiteit de stap kunnen maken naar integratie binnen het Koninkrijk.

Inleider Steven Martina oordeelt dat men integratie niet van bovenaf kan opleggen of afdwingen, maar wel kan stimuleren door allerlei sportieve en culturele activiteiten in een ongedwongen sfeer. Hij gaf daarbij als voorbeeld ‘de Koninkrijkspelen’. Juist een minister van Integratie zou dit soort activiteiten, volgens hem, kunnen initiëren en bekostigen.

Deelnemer en gepensioneerd sociaal activist Stanley Brown gaf aan dat Nederland naast een zak met geld ook haar excuses aan moest bieden voor het verleden en de traumas van de oproer op Curaçao in mei 1969. Dan is er pas sprake van integratie en een nieuw en hoopvol begin van de onderlinge koninkrijksrelaties!

4. Jongeren als motor voor integratie

‘Jongeren zitten niet in de houdgreep van het verleden, ze integreren makkelijker ‘

Meerdere jongeren wezen op de eigen verantwoordelijkheid voor integratie omdat integratie nooit alleen een zaak van een Koninkrijksminister kon zijn. Studenten die stage lopen op Curacao vertelden gedreven hoe zij relaties en vriendschappen aangingen met lokale studenten en hun best deden om elkaars cultuur en gebruiken te begrijpen en zelfs eigen te maken. ‘Ik leer Nederlanders dat je prima avocado kunt eten op brood en zelf probeer ik echt Papiamentu te leren’, vertelt een stagiaire.

De directeur van Wereldstage Curaçao, Maarten de Jong, vertelt over de jongeren die hij begeleidt, waarbij het hem opvalt dat jongeren veel minder problemen zien in het contact met elkaar en veel minder problemen hebben om elkaar te begrijpen. ‘De oudere generatie ziet meer beren op de weg en, kampt misschien nog met oud zeer uit het verleden. Jongeren zitten veel minder in de houdgreep van het verleden. ‘Ze spreken onderling dezelfde taal en gelukkig is de toekomst aan hen en niet aan ons’.

5. Integratie, een term vol begripsverwarring

‘Het hele woord integratie kan me gestolen worden, het is zo’n issue geworden binnen het koninkrijk’

Meerdere deelnemers in de zaal geven tijdens de discussies over integratie aan dat de term niet duidelijk is. Wat wordt ermee bedoeld en hoe ver gaat het? Inleider In ’t Veld concludeert dat er zoveel verwarring over het begrip ‘integratie’ heerst, dat dat juist pleit voor een minister van communicatie. Inleider Steven Martina ziet die onduidelijkheid juist als een kans. ‘Het begrip ‘Integratie’ moeten we juist samen definiëren en handen en voeten geven met onderzoek onder het volk en mooie programma’s van de koninkrijksminister van Integratie.

Een stagiaire uit de zaal merkt op dat men bij integratie vooral ook de succesverhalen naar voren moet halen en moest onderzoeken hoe en waarom jongeren juist zo goed met elkaar kunnen integreren. Haar uitzendorganisatie ‘Kenniss voor Curaçao’ is volgens haar zo’n succesverhaal waar meer aandacht voor zou kunnen zijn.

Een deelnemer uit de zaal en moeder van een jong kind antwoordt fel dat het hele begrip ‘integratie’ haar gestolen kon worden. ‘Het is zo’n issue geworden binnen het koninkrijk. Ouders zouden er geen probleem van moeten maken (want dat doen kinderen ook niet) en hun kinderen onbevangen met elkaar moeten laten spelen.

6. Het ideaalprofiel van een Integratieminister op koninkrijksniveau

‘ De Koninkrijksminister van Integratie moet een profiel hebben van aardrijkskunde, geschiedenis en maatschappijleer’

Hoewel inleider Steven Martina een vurig betoog houdt over het belang van een koninkrijksminister, vinden veel studenten die stap te groot. Zij pleiten juist voor het benadrukken van positieve multiculturele verschillen in plaats van altijd maar de negatieve verschillen. Als oplossingen noemen zij ‘het ontwikkelen van lesprogramma’s over de koninkrijksdelen en het volgen van inburgeringcursussen over en weer’, ‘het lopen van stages in elkaars landen’ en het ‘ aangaan van vriendschappen met elkaar’.

Een deelnemer merkt op dat men eerst maar eens moest formuleren wat men met integratie wil bereiken, voordat men aan een koninkrijksminister begint. Meerdere deelnemers spreken de vrees uit dat het aanstellen van een koninkrijksminister een geldverslindende actie zal worden met veel bureaucratie en onderling geruzie over wie uiteindelijk die post mag vervullen.

Over de vraag van inleider Juliet-Pablo over wat het ideale profiel van een Koninkrijksminister van Integratie zou moeten zijn, als hij er dan toch kwam, ontstaat wat begripsverwarring, omdat de leerlingen van de middelbare school meteen in termen van een ideaal vakkenpakket redeneren, en enthousiast aangeven dat de minister minstens aardrijkskunde, geschiedenis en maatschappij- leer in zijn (vakken)pakket moet hebben om te weten waar hij vandaan komt en naartoe gaat in zijn nieuwe functie.

Sfeerimpressies achteraf: Wat vond u van deze conferentie?

1. Ik vond het echt interessant met spannende meningen. Het onderwerp identiteit sprak me het meest aan, **Christina Richardson, leerling aan het MIL**
2. Vooral het laatste deel vond ik erg interessant. Er kwamen veel jongen mensen aan het woord die onbevangen naar de toekomst kijken. Ze lijken hoopvoller dan de oudere garde, **Iris Kramer, medewerker van de Nederlandse Vertegenwoordiging op Sint Maarten**
3. Het eerste deel van het debat over economische vooruitgang vond ik het meest interessant en diepgaand. In de tweede helft van het debat was de spanning hoger. Het was leuk dat de meningen van der zaal bijgeschaafd werden door het debat, **Nashaira Illaria, student stagiaire uit Nederland via de organisatie 'Kennis voor Curaçao'**
4. Ik kom uit Montagne. Ik wilde weten hoe de bovenwereld, de mensen die het goed hebben, over de toekomst van Curaçao denken, Voor mij was het een *eye opener*, **Andy Leer, Antilliaanse student uit Nederland**
5. Ik vond het 2^e deel echt een debat met veel visies. Het onderwerp 'integratie' ligt dicht bij ons hart. Ik vind het goed dat ze onze mening vragen, je hoeft niet 20 jaar of ouder te zijn om een mening te hebben, **Jean Carlos Alves da Silva, leerling 6 VWO van het Radulphes College**
6. Ik vond het idee van een debat goed, maar er zijn wel verbeterpunten. Er zaten geen jongeren in het panel, terwijl wij de toekomst zijn en er was te weinig dialoog en concrete antwoorden op vragen van de zaal. Er zaten te weinig mensen uit het Koninkrijk in de zaal. Ze hadden het uit moeten stellen tot mevrouw Bijleveld er wel bij kon zijn, **Wendel Mercelina, voormalig voorzitter van het Curaçaose Jeugdparlement**
7. Ik vond het heel interessant. Vooral de tweede stelling over identiteit bracht veel emoties in de zaal, **Feiza Guachati, jurist directie wetgeving en juridische zaken**
8. Ik vond het leerzaam en interessant. Soms was ik wel geëmotioneerd en teleurgesteld in sommige meningen van anderen. In het debat over integratie was ik verbaasd dat mensen onderling zo anders kunnen denken, **Jeanet Jones, leerling aan het MIL**
9. Ik vond het eerlijk gezegd geldverspilling. Teveel belangrijke mensen zaten in Nederland en het is onduidelijk wat er met de output van het symposium wordt gedaan, **Eline van den Broek, verslaggeefster Radio Dolfijn FM**

10. Ik vond het een geweldige avond, Het was vooral leuk dat onze leerlingen uitgenodigd waren om mee te discussiëren. Je ziet dat jongeren fel reageren in het debat en graag mee willen denken over het onderwerp en hun toekomst, ***Janine van Loohuizen-Tromp, docente aan het Maria Immaculata Lyceum (MIL).***

Symposium 4, Wederzijdse Baten van het Koninkrijk

Welke band bestaat er tussen de delen van het Koninkrijk? En op wat voor gebieden kunnen Aruba en Nederland hiervan gebruikmaken in de toekomst? Deze vragen stonden centraal op het vierde symposium in de reeks “Toekomst van het Koninkrijk”, dat op 29 juni 2010 plaatsvond op Aruba.

In het eerste themablok is gekeken naar economische factoren. Heeft het feit dat we deel uitmaken van hetzelfde koninkrijk gevolgen voor bedrijven of voor economische ontwikkelingen? In het tweede themablok is vervolgens gekeken naar identiteit en naar de gevoelswaarde van het koninkrijk. In hoeverre speelt de koninkrijksband bijvoorbeeld nog een rol voor de identiteit van Arubanen en Nederlanders?

Beide thema's worden ingeleid door een discussie tussen experts, daarna is het publiek van harte uitgenodigd om zich te mengen in het debat onder leiding van moderator Eric Mijts.

Locatie Renaissance Convention Center, Aruba.

Verslag symposium 4

Oranjestad – 29 juni 2010 – Tijdens de vierde editie van het Koninkrijkssymposium ‘Toekomst van het Koninkrijk’ werd gediscussieerd over twee thema's: economie en identiteit. In aanwezigheid van onder andere de Arubaanse minister-president premier Mike Eman, demissionair staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ank Bijleveld, demissionair minister van Verkeer & Waterstaat, Camiel Eurlings, plaatsvervangend gouverneur mevrouw A. Tromp-Yarzagaray, alsmede diverse ministers en statenleden, luisterden ruim 200 genodigden naar inleidingen van Jan Willem van den Braak, Ryan Peterson, Luc Alofs en Jan Veneman, waarna er gelegenheid was voor het stellen van vragen en het naar voren brengen van standpunten.

Algemene conclusie was dat er in de toekomst van het Koninkrijk meer sprake moet zijn van en/en dan van of/of. Of zoals premier Eman het zegt: van *win-win*.

Na een korte inleiding door moderator Eric Mijts (Decaan van de Rechtenfaculteit van de Universiteit van Aruba), sprak staatssecretaris Bijleveld het welkomstwoord waarin zij uiteenzette wat de bedoeling van het symposium is: om tot een nieuwe visie op het Koninkrijk te komen. Tijdens het staatkundige traject zijn vragen over hoe we met elkaar zullen omgaan wel gesteld, maar nog niet beantwoord. “Over de regels zijn we het eens, maar wat wordt de aard van het spel?”, vroeg de staatssecretaris de toehoorders.

Daarna sprak premier Eman het publiek toe. Hij belichtte onder meer de meerwaarde van het concept Koninkrijk en wat de draagkracht van dit concept is. Voor Aruba ligt de zaak helder: het Koninkrijk biedt meerwaarde voor Aruba. Als voorbeeld haalde hij de steun van Nederland aan bij de onderhandelingen met mogelijke partners voor Valero.

Jan Willem van den Braak (VNO-NCW, adviseur van werkgeversorganisatie ATIA en sinds kort adviseur van de Arubaanse regering) en Ryan Peterson (decaan van de Faculty of Hospitality and Tourism Management Studies van de UA) hielden een korte inleiding op het thema economie. Daarna volgden vragen over samenwerking op het terrein van diversificatie, het ondersteunen van het MKB, de inbedding in de EU en de rol van een overheid op afstand.

Na de pauze volgde een duopresentatie als inleiding op het thema identificatie. Aan de hand van drie vormen van identificatie (functioneel, normatief en emotioneel) leidden Luc Alofs (Instituto Pedagogico Arubano) en Jan Veneman (directeur NGO-koepel CEDE) dit thema in. Zij wezen op het belang van participatie in besluitvormingsprocessen om 'desidentificatie' en vervreemding tegen te gaan en toonden zich voorstander van het opzetten van burgerdebatten om de identificatie te versterken.

Hun inleidingen waren aanleiding tot vragen over de vormgeving van participatie, de invulling van samenwerking, gericht op deskundigheidsbevordering en de rol van kennis over het Koninkrijk.

Tot slot sprak de eveneens aanwezige minister Eurlings. Hij zei te hopen dat de trots van Aruba straks voor alle delen van het Koninkrijk zal gelden en zei ook te hopen dat we met elkaars hulp onze dromen kunnen vervullen. Hij wees erop dat diversiteit geen bedreiging vormt, maar een kans. Het Koninkrijk wordt aangenamer door diversiteit. En hij sprak het vertrouwen uit dat we binnen het Koninkrijk tot een fantastische samenwerking zullen komen.

Symposium 5

De inhoud van dit symposium wordt binnenkort bekendgemaakt